

Historien om Strömsbacka second hand

Vad ska en kommun sköta, och vad ska den inte sköta? Längre drev kommunen en loppis i Sala. På loppisen såldes varor som annars skulle ha slängts på stadens återvinningscentral. Men verksamheten visade minusresultat – en knapp miljon om året. Kommunen la ner. Men i stället bildades ett socialt företag i form av en ekonomisk förening. Nu blomstrar verksamheten.

”Varor till Strömsbacka” står det på en blå skylt ovanför en av containrarna på återvinningscentralen i Sala. Namnet är så inarbetat att det inte behöver någon förklaring. Denna dag har Salaborna bland annat skänkt ett snyggt skrivbord, två moderna golvlampor, en symaskin, ett par snitsiga slalomskidor och en serie fräscha kastruller.

Sala kommun var tidiga i att tänka kretslopp. Intill den stora återvinningscentralen precis utanför stadskärnan öppnade kommunen en second handbutik i en stor rödmålad ladugård.

Bra och tydlig logik. Fina saker från återvinningscentralen sätts in i containern för att sedan säljas i ladugården strax intill. I ett kvartssekel har detta återbruk varit levande i Sala.

– Jo, vi var tidigt en ekokommun, berättar centerpartisten och förra kommunalrådet **Carola Gunnarsson** i Sala. Och det var utifrån det perspektivet som det ursprungliga Strömsbacka öppnade. Då handlade det om en ren miljöfråga, att få igång en kretsloppsbutik. Det viktiga var inte vem som drev Strömsbacka utan att detta kom igång.

Sickan Palm som för 14 år sedan satt för Kristdemokraterna i kommunfullmäktige tyckte att det var ett lätt beslut att lägga ner Strömsbacka.

– Kommunen ska ägna sig åt skola, vård och omsorg. Strömsbacka var ingen kommunal hjärtefråga om det drivs på bekostnad av kärnverksamheterna. Det är samma skattepengar vi tar av, säger Sickan.

– Vi lade ju ner Strömsbacka av flera anledningar, minns Carola Gunnarsson. Det gick dåligt, var olönsamt för kommunen. Men vi tyckte också att det saknades engagemang och driv. Och så var det problem med lokalerna.

Men redan någon månad efter den kommunala nedläggningen hösten 2009 var den nybildade ekonomiska föreningen igång, ledd av Strömsbackas personal samt av de tre kristdemokraterna **Håkan Pettersson, Sickan Palm** och **Per-Olof Palm**.

Under nedläggningsbeslutet satt Sickan och Håkan bredvid varandra i fullmäktigesalen. De började viska: *"Vi kunde kanske hjälpa dem att driva Strömsbacka i annan regi"*.

– Men först, innan beslutet i fullmäktige, frågade jag min man P-0, berättar Sickan. Han är ekonom och har jobbat som kamrer – jag frågade om han kunde hjälpa oss med ekonomin ifall vi fick igång något. Han sa ja direkt. Och det förvånade mig. Han brukar alltid vara eftertänksam när det gäller mina idéer. Men det här ville han. Vi är ganska olika P-0 och jag. Jag är mer entreprenör. Han gillar rutiner.

– En person jag kände hade tipsat om att det fanns något som hette sociala företag. Jag visste inte riktigt vad det var för något, minns Sickan. Men Håkan var positiv till att testa.

De tre kristdemokraterna bokade möte på det lokala [Coompanionkontoret](#) och fick på så vis hjälp att komma vidare.

Håkan, Sickan och P-0 och två av de tre anställda som sades upp när kommunen lade ner Strömsbacka gick in i den nya föreningens styrelse. De tre anställda återfick sina jobb. Två personer inom jobb- och utvecklingsgarantin följde också med. Personalstyrkan var alltså fem personer från början.

Den stora ladugården är densamma, belägen på en åker mellan återvinningscentralen och miljonprogramsområdet. Men när jag besöker anläggningen 13 år senare har Strömsbackas ekonomiska förening 15 anställda. Nu inbringar anläggningen pengar till kommunkassan istället för tvärtom. Ett antal människor som tidigare levde på kommunalt försörjningsstöd har fått lönebidragsanställningar på Strömsbacka.

Sickan möter ofta uppskattning av gamla politikerkollegor. De tyckte att det var strongt av de två politikerna att själva vara med och kicka igång det nya Strömsbacka.

– De säger att vi är viktiga i stan. Politiker från både SD och Vänstern har kommit fram och kramat mig, ja sossar och centerpartister också. Strömsbacka har blivit ett av stadens besöksmål. I Sala pratar vi om de tre s:n, skorrar en nöjd Sickan Palm. Det är Silvergruvan, Salaligan (riksbekant rånarliga på 1930-talet) och Strömsbacka.

Med facit i hand tycker förra kommunalrådet och centerpartisten Carola Gunnarsson att lösningen blev jättebra.

– Många Salabor har fått arbete på Strömsbacka, många har också kommit vidare till andra jobb. Sickan, Håkan och P-0 har varit fantastiska eldsjälvar för att driva detta. Och eldsjälvar behövs om den här typen av företag ska fungera.

Rent politiskt tycker Carola Gunnarsson att det känns bättre när ett kooperativ driver second handbutik än om en kommun gör det.

– Jag tycker att företag ska driva företag och kommunen gör det som är kommunens uppdrag, säger hon.

Själv förordar hon gärna kooperativa modeller.

– Människor går samman för att lösa saker. Alla har inflytande och alla hjälps åt. Det finns en logik med ekonomiska föreningar som jag gillar.

Kenta har sin cykelverkstad uppe på loftet, en egen vinterisolerad avdelning på det annars uppvärmda loftet. Idag lagar han en gul sportcykel utan skärmar. Ett antal av Kentas cyklar står snyggt uppställda för försäljning vid huvudingången. Men han vill inte ha stress, inte en massa deadlines när cyklarna ska vara klara.

– Jag har alltid gillat att skruva, ända sen jag var barn, säger han. Det var min idé att vi skulle ha en cykelverkstad på Strömsbacka.

Kenta jobbar i sin egen verkstad varje dag mellan 9 och 13. Han arbetar helt i sin egen takt. Cyklarna är dels cyklar som lämnats in på återvinningscentralen och dels cyklar som skänks direkt till Strömsbacka. Salaborna skänker gärna. De vet att varorna finansierar arbete för människor som sällan eller aldrig levt på räkmackor.

Någon kommer från Frivården, någon från kommunens dagliga verksamhet, men de flesta på Strömsbacka har lönebidragsanställningar – anställningar med stöd från Arbetsförmedlingen. En anställd har ont i kroppen, en annan har haft utmattningsyndrom, en tredje har svårt att få jobb på grund av adhd. Hela tanken med Strömsbackakooperativet är att kunna anställa människor som annars har det tufft på arbetsmarknaden.

Flera har arbetat i många år på Strömsbacka. Var och en har sitt solklara ansvarsområde. **Susanne** ansvarar för tavlor och husgeråd. Vinglas för sig, karaffer och glaskannor för sig. **Pekkis** är chaufför och **Anna** arbetar med böcker och filmer. Dvd-skivor har en egen avdelning. Och vhs är på väg att bli kult så som vinylskivorna redan blivit. Fungerande skivspelare är idag högvaluta.

Jag besöker dem i månaden mars, just när cyklar och påsksaker ska plockas fram. Strömsbacka har ett årshjul som snurrar år efter år enligt en skylt på väggen. I november plockas

vintersportgrejerna fram. I mars ska de bort. Med tillräckligt tydlig ansvarsfördelning blir chefer nästan överflödiga. Sickan, P-0 och Håkan är numera pensionärer, men fortfarande aktiva. Sickan menar att verksamheten blivit nästintill självgående med åren. Ändå finns Carl alltid på plats, butikschefen Carl Wahl. Han var med redan på den kommunala tiden.

– **Det var katastrof, säger han.** När kommunen drev Strömsbacka satt personalen och löste korsord i fikarummet. Rekordlånga fikaraster. Det var ingen koll på in- och utförsel av varor. Människor kunde fylla sina egna bilar här ute på gården.

När kommunen driver butiker blir det också komplicerat med marknadsföringen. Det är svårt att göra reklam eftersom det ofta provocerar andra näringsidkare (och skattebetalare) – cykelreparatörer, privata second handbutiker, auktionsfirmor

med mera. Försäljningsvolymen blir inte vad den skulle kunna vara.

Men nu drivs anläggningen av Strömsbackakooperativet. Nu är det skillnad. Det är städlat och snyggt i den stora ladugården. Sakerna är uppställda efter färg och logik. Elektroniken är testad innan försäljning. Och cykeldäcken är nypumpade.

Carl är alldeles självklar i sin roll som butikschef. Finns det frågor så är det han som tar emot dem.

Annat var det när han första gången kom till Strömsbacka. Då var han i dåligt skick, hade gått in i väggen och suttit hemma, "var nästan folkskygg".

Nu leder han det dagliga arbetet.

I övriga Europa ser det inte ut så här. I många andra länder drivs återbruksbutiker kopplade till återvinningsstationer istället av sociala kooperativ.

Även om Sala var tidiga, så finns det idag containrar för återbruk på nästan varenda återvinningscentral i Sverige. På bara några år har de ploppat upp i stad efter stad. I samma veva har det blivit någon sorts normalitet att kommunerna öppnar second handbutiker för att sälja dessa saker – något som är helt främmande i stora delar av övriga Europa.

När kommunerna driver kaféer och butiker innebär det inte bara att kommunen konkurrerar med sina egna småföretagare och skattebetalare. Det hindrar också nya företagare att vilja etablera sig på orten. Det är gott om ilska insändare på orter där kommunerna öppnat second handbutiker och cykelverkstäder.

I övriga Europa ser det inte ut så här. I många andra länder drivs återbruksbutiker kopplade till återvinningsstationer istället av sociala kooperativ. I Belgien finns både Kringwinkel, en stor kooperativ kedja av återbruksbutiker och

Ressources, en federation av sociala kooperativ som arbetar med återbruk. I Österrike finns Revtal, i Holland Kringloop, i Frankrike Envie, i Finland finns butikskedjan Kierratyskeskus och i Tyskland finns federationen Re-Use Germany. För att bara nämna några exempel.

Många av dessa är med i den Europeiska organisationen Rreuse för sociala kooperativ som arbetar med återbruk. Sverige saknar medlemmar i Rreuse.

Men Strömsbacka är inte bara framgångssaga. Under en turbulent fas startade ett par människor i styrelsen ett eget konkurrerande företag, en antikhandel. Periodvis har det varit så stökigt att alla har varit på väg att ge upp. Detta har gjort kooperatörerna oroliga över att ha en alltför yvig styrelse. De två familjerna har blivit försiktiga med att släppa greppet. Numera är Sickan och P-0s dotter **Lisa** engagerad i Strömsbacka och också Håkans son **Simon**.

– Man vill inte ha in folk med egenintresse på bekostnad av företaget, säger Carl Wahl. Man måste också förstå att det kan vara svårt att bli av med folk som tänker helt fel. Därför är vi försiktiga med platserna i styrelsen.

Första åren lyfte de ansvariga KD-politikerna inga löner. De hade andra arbeten att leva av. Men sista åren har de känt att det blir orimligt att jobba halvtid och bära en stor del av ansvaret utan ersättning.

Sickan hade nästan hela livet arbetat med människor, bland annat inom psykiatrin och på Försäkringskassan.

– Jag tror på människors möjligheter att själva förbättra sina liv. Det finns så mycket kraft när människor plötsligt får eget ansvar och blir trodda.

De har god relation till Salakollegorna som driver loppisar med Hela människan och Röda korset.

– Kunderna åker inte bara till en loppis för att hitta det de söker. De studsar runt lite, säger Sickan.